

RAČUNALNO NAZIVLJE U SVAKODNEVNOM GOVORU

Ivan Bauer i Jasenka Zajec *

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

U radu se analizira uporaba engleskih tuđica iz područja računalnog nazivlja u svakodnevnom govoru djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Budući da je računalo prijeko potrebno pomagalo u radu većine djelatnika Knjižnice, to su i računalni termini postali dijelom svakodnevnne usmene komunikacije. Uzorak je prikupljan tijekom 2001. godine bilježenjem primjera iz govora kolegica i kolega, stručnjaka s područja bibliotečnih i informacijskih znanosti. Radi jezične objektivnosti iskaza primjeri uporabe engleskih tuđica bilježeni su bez znanja sugovornika. Prikupljeni primjeri analizirani su s obzirom na zastupljene vrste riječi te razine adaptacije izvornih engleskih naziva u govoru djelatnika Knjižnice. Posebna je pozornost posvećena fonološkoj, tvorbenoj i morfološkoj razini adaptacije tuđica.

Ključne riječi: računalno nazivlje, tuđice, fonologija, tvorba riječi, morfologija

1. UVOD

Računalne su znanosti u relativno kratkom razdoblju od četrdesetih godina 20. stoljeća do današnjih dana ostvarile razvoj koji je dinamičnošću i učinkovitošću postignuća gotovo bez premca, rekli bismo, u suvremenim znanostima. Razvoj računala i oblika njegove višestruke primjene u različitim sferama čovjekove djelatnosti nužno je pratilo i stvaranje novih naziva (termina, pojmova, imena) za predmete i pojave unutar toga područja (Zajec i Bauer, 1999). Budući da je razvoj računalnih znanosti u najvećoj mjeri potican i ostvarivan u Sjedinjenim Državama, to su i izvorni nazivi s toga područja na engleskom, točnije američkom engleskom jeziku. Prema T. F. Magneru: „Početkom četrdesetih godina dvadesetog stoljeća stvoren je osnovni skup računalnih naziva koji se razvija do današnjih dana. Taj se skup stručnih naziva, koji pretežno potječu iz američkog engleskog, širi svijetom, a ostali se jezici suočavaju s često neugodnim izazovom i problemom ka-

ko postupati s tim leksičkim darom, darom koji se ne može zanemariti danas kada je korištenje računala u nevjerojatnom porastu u modernom društvu.“ (Magner, 1993:52) Premda se nazivi engleskog računalnog nazivlja u mnogim sredinama neengleskoga govornoga područja pokušavaju prevesti na domaći jezik, često se preuzimaju i izvorni nazivi predmeta, procesa, ideja i pojava. Razlog je tome djelomice u činjenici da se računalne znanosti i dalje vrlo intenzivno razvijaju, pa su česte promjene i inovacije u engleskom nazivlju, a te je inovacije gotovo nemoguće pratiti pravodobnim i primjerenim prijevodima.

Uslijed suvremenih kretanja u informacijskim i bibliotečnim znanostima te zbog stvaranja globalnih računalnih mreža i, posebice, intenzivne primjene računala posljednjih desetljeća u Hrvatskoj, osobno je računalo postalo prijeko potrebno pomagalo u radu većine djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Primjereno tome, nezamisliva je nji-

hova svakodnevna usmena komunikacija bez uporabe računalnih naziva. Većina tih naziva rabi se, primijetili smo, u više ili manje izvornom engleskom obliku. Te su riječi tako ušle u svakodnevni govor djelatnika Knjižnice kao tuđice, naime kao riječi iz drugog jezika koje nisu dovoljno jezično prilagođene (Babić, 1994:66) za razliku od posuđenica dobivaju samo djelomičnu supstituciju domaćim elementima (Filipović, 1986), a izvorni govornik ih prepoznaje kao strane riječi.

U ovom smo radu dali prikaz istraživanja i analize uporabe engleskih tuđica iz područja računalnog nazivlja u svakodnevnom govoru djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK) u Zagrebu. Budući da su fonološki i morfološki sustavi engleskog i hrvatskog jezika različiti, može se s pravom očekivati da će engleski nazivi u iskazu hrvatskih govornika doživjeti i manje ili veće jezične promjene, prilagođavajući se tako hrvatskome kao jeziku primatelju u procesu jezičnog posuđivanja (Filipović, 1986).

2. OPIS I ANALIZA UZORKA

Predmet našeg istraživanja je svakodnevni govor u radnoj okolini koji karakteriziraju specifični stručni nazivi (Gačić, 1985:16), a rabi se radi priopćavanja specijalističke informacije, ulazeći tako u širi kontekst razgovornog jezika drugih struka, u ovom slučaju stručnjaka s područja bibliotečnih i informacijskih znanosti. Uzorak je prikupljan tijekom 2001. godine praćenjem dnevne usmene komunikacije djelatnika NSK. U svrhu jezične objektivnosti iskaza i što vjernijeg bilježenja pojava primjeri uporabe anglizama bilježeni su bez znanja govornika, tijekom razgovora, sastanaka itd. Obuhvaćeno je ukupno 37 djelatnika NSK, stručnjaka bibliotečnih i informacijskih znanosti. Naš uzorak predstavlja 12% od ukupnog broja djelatnika zaposlenih u NSK – njih 302.

U uzorku je zastupljeno 29 žena i 8 muškaraca. Svima je materinski jezik hrvatski, ali budući da se radi o svakodnevnome govoru, primjeri zrcale zagrebački razgovorni jezik, odnosno zagrebačku supstandardnu štokavštinu i zagre-

bačku urbanu kajkavštinu (Šojat, 1998:73). Od ukupnog broja kolegica i kolega čiji je govor praćen, 28 je djelatnika s visokom stručnom spremom, a njih 9 sa srednjom. Zanimljivo je da je u uzorku zastupljeno čak 5 anglista, od ukupno 26 djelatnika koji imaju društveno-humanističko obrazovanje. Preostala dva djelatnika imaju diplome tehničkih fakulteta. Prema tome, jasno se vidi da prikupljeni uzorak ne predstavlja stručni jezik samo jedne skupine stručnjaka, nego svakodnevnu uporabnu razinu.

Prikupljeni primjeri analizirani su s obzirom na razine adaptacije izvornih engleskih naziva u govoru djelatnika Knjižnice. Posebna je pozornost posvećena fonološkoj, tvorbenoj i morfološkoj razini adaptacije tuđica. Tijekom analize istraživali smo u kojoj je mjeri interferencija hrvatskoga utjecala na integraciju tuđica u hrvatski jezični sustav. Pojavu jezične interferencije ovdje ćemo definirati kao oblik međusobnog utjecaja dvaju jezičnih sustava u kojem se odstupa od norme stranog jezika pod utjecajem materinskog (Bauer i Bauer, 2000).

3. FONOLOŠKA RAZINA

Fonološka razina je prva na kojoj nastaju promjene kao posljedica preuzimanja stranih stručnih naziva za imenovanje novih predmeta i procesa. Prema Filipoviću (1960:28), strane riječi općenito stvaraju svoj fonološki oblik u skladu s izgovornim standardom jezika primatelja, a ne jezika davatelja, naime zamjenom fonoloških elemenata jezika davatelja elementima jezika primatelja, koja se javlja tijekom formiranja fonološkog oblika tuđice u jeziku primatelju (Filipović, 1986:69). Formiranje fonološkog oblika tuđice može biti pod utjecajem izvornog izgovora strane riječi ili pak njezine ortografije.

Da bismo mogli istražiti fonološku razinu adaptacije tuđica, posebnu smo pozornost posvetili izgovoru engleskih glasova u govoru naših kolegica i kolega. Budući da je izgovor glasova bilježen samo na temelju slušanja govora sugovornika, a nisu snimani na magnetofonsku vrpcu, što zbog spontanosti iskaza nije bilo moguće, to ne možemo očekivati potpunu

akustičku vjernost prikaza svih obilježja govora naših sugovornika. Samim time sužen je i broj glasovnih pojava koje razmatramo u ovoj prikazu, a za koje možemo sa sigurnošću reći da predstavljaju odstupanja od englesko-izgovornog standarda.

U sklopu pojava adaptacije na fonološkoj razini istraživali smo preobrazbu engleskih samoglasnika i engleskih suglasnika u govoru naših sugovornika u NSK pod utjecajem interferencije glasovnog sustava materinskoga, hrvatskog jezika.

3.1 Engleski samoglasnici — monoftonzi

Engleski je samoglasnički sustav znatno bogatiji od hrvatskoga, a hrvatski ga govornici gotovo u pravilu pojednostavljaju, svodeći ga ponajčešće na samoglasnički sustav hrvatskoga, s pet samoglasnika: /a/, /e/, /i/, /o/, /u/. (Dubravčić, 1976:73). U tablici koja slijedi prikazali smo izgovor engleskih monoftonga /i/, /i:/, /ɔ/, /u/, /u:/, /æ/, /ə/, /ə:/ u govoru djelatnika Knjižnice.

Tablica 1. Engleski monoftonzi

samoglasnik		engleska riječ	izgovor djelatnika NSK
/i/	1.	link	Preuzimamo sadržaj, a ne čiste <i>linkove</i> .
/i:/	2.	free	Je li to <i>fri</i> , je li se plaća i tako dalje.
	3.	properties	Sad klikni na <i>propertiz</i> .
/ɔ/	4.	copy, desktop	Najbolje je napraviti <i>kopi</i> na <i>desktopu</i> .
/u/	5.	full	... građu koja ima <i>ful</i> tekstove.
/u:/	6.	tool	... svi ti <i>tulovi</i> su više manje slični.
/æ/	7.	cancel	Probaj printer <i>kenselirati</i> .
	8.	attachment	Pitala me je kak bu poslala <i>etečment</i> .
/ə/	9.	enter	Posle svakog imaš <i>enter</i> .
	10.	support	Nije se više imao onaj <i>suport</i> .
/ə:/	11.	surf	Ovo sam našla <i>srfajući</i> .
	12.		Malo <i>posurfaj</i> po Internetu.
	13.	merge	Nama je najteže bilo kad smo počele takozvano <i>merdanje</i> .
	14.		Mi ćemo to morati <i>mrđati</i> .

Primijetili smo tako da su engleski samoglasnici /i:/, /i/, /æ/, /u:/, /u/ zamijenjeni najslićnijim hrvatskima. Dva engleska samoglasnika, kratki i otvoreni /i/ i dugi i zatvoreni /i:/, zamijenjena su zatvorenim ili visokim hrvatskim samoglasnikom /i/. Kratki i otvoreni engleski samoglasnik /u/ dugi i zatvoreni samoglasnik /u:/ zamijenjeni su hrvatskim zatvorenim ili visokim samoglasnikom /u/. Engleski otvoreni samoglasnik /ɔ/ izgovaran je kao hrvatski nešto zatvoreniji ili srednji samoglasnik /o/. Kratki i otvoreni engleski samoglasnik /æ/ zamijenjen je hrvatskim srednjim i zatvorenijim samoglasnikom /e/.

Engleski glas /ə/ predstavlja vokal, tzv. *schwa*, koji je reduciran u nenaglašenom slogu, jer je u engleskom jeziku u nenaglašenim slogovima većina samoglasnika oslabljena ili reducirana (Filipović, 1960:52). Jedna je od osnovnih karakteristika hrvatskoga, međutim, da je artikulacija samoglasnika ista i u naglašenim i u nenaglašenim slogovima. U govoru naših sugovornika umjesto engleskoga /ə/ zamijetili smo hrvatske glasove /e/ i /u/, koji su nastali imitacijom ortografije dotične engleske riječi (primjeri 9 i 10). U primjerima pak 8 i 9 svi su samoglasnici izgovarani na jednak način, naim, engleski glasovi /e/, /æ/ i /ə/ zamijenjeni su hrvatskim samoglasnikom /e/.

Što se tiče engleskog samoglasnika /ə:/, zabilježeni su i pokušaji imitiranja izvornog engleskog glasa (npr. *srfajuci*, primjer 11), ali je pod utjecajem engleske ortografije taj glas najčešće zamijenjen ili hrvatskim samoglasnikom /u/ (*posurfaj*) ili pak samoglasnikom /e/ (*merđanje*). Taj se glas /ə:/ i inače najčešće zamjenjuje hrvatskim fonemima pod utjecajem engleske ortografije, s time da je glas /t/ uvijek prisutan u izgovoru (npr. *flert*, *flirt*, *sterling*, *gerl*) (Filipović, 1960:78). U primjeru 14 (*mrđati*) zamijetili smo hrvatsko samoglasničko /t/.

3.2 Engleski samoglasnici — diftonzi

Budući da hrvatski u svome sustavu fonema nema diftonge, elementi engleskih diftonga postaju u hrvatskome nezavisni fonemi, pa se stvaraju dvoslogovne skupine glasova (Filipović, 1986:76). Tako smo i u izgovoru difton-

ga kod naših sugovornika uočili slijed ili spoj dvaju nezavisnih hrvatskih samoglasnika. U tablici 2 prikazali smo na koji su način engleske diftonge izgovarali djelatnici NSK.

Odabirom vokala u slijedu imitirao se ili engleski izgovor (primjer 1, *site*) ili pak ortografija (primjer 4, *point*). Engleski diftonzi /ai/ i /ei:/ zamijenjeni su dvočlanim skupinama glasova e + j i a + j. Diftong /oi/ u riječi *point* (primjer 4) zamijenjen je dvočlanom skupinom o + i, za razliku od sličnih riječi koje su se udomačile u hrvatskom i u kojima je izvorni diftong /oi/ zamijenjen hrvatskim /oj/ (o + j), npr. *boj-kot*, *bojler* i sl. Engleski diftong /au/ naši su sugovornici izgovarali kao dvoslogovnu skupinu a + u, koja je česta u hrvatskim posudenicama iz nekoliko europskih jezika (Filipović, 1960:45). Engleski diftong /ou/ nema ekvivalent u hrvatskom, a zamjenjuje se najčešće ili samoglasnikom /o/ (primjeri 9 i 11) ili pak dvoslogovnom skupinom o + u (primjeri 8 i 10) (Filipović, 1960:49). Engleski diftong /eə/ (*share*), koji nema hrvatski ekvivalent, zamijenjen je, na osnovi ortografije, hrvatskim glasovima e + r, kao što je to slučaj u engleskoj tudici *fer* (Filipović, 1960:53).

3.3 Engleski polusamoglasnik /w/

Taj je polusamoglasnik u govoru naših sugovornika bez iznimke zamjenjivan labiodentalnim frikativom /v/, kao što je to uobičajeno u hrvatskom izgovoru toga glasa. Premda je na osnovi svoje fonetske vrijednosti engleski glas /w/ bliži hrvatskom /u// nego /v/, taj je izgovor, prema nekim izvorima, posljedica zamjene grafema w = v pod utjecajem izgovora njemačkoga grafema w (Filipović, 1960:53). U tablici 3 primjeri su takva izgovora zabilježena u našem uzorku.

3.4 Engleski suglasnici

Ovdje smo pozornost posvetili izgovoru ovih engleskih suglasnika: /p/, /t/, /k/, /s/, /θ/, /tʃ/, /r/.

Engleski bezvučni okluzivi /p/, /t/, /k/ u govoru izvornih govornika popraćeni su aspiracijom u početnom naglašenom slogu (Horga,

Tablica 2. Engleski diftonzi

diftong		engleska riječ	izgovor djelatnika NSK
/ai/	1.	site	To je <i>sajt</i> na kojem je puno korisnih podataka.
	2.	cyber	Imamo u tom <i>spejsu</i> , u tom <i>sajber</i> prostoru ...
/ei/	3.	space	Imamo u tom <i>spejsu</i> , u tom <i>sajber</i> prostoru ...
/oi/	4.	point	To sam delala na <i>pauer pointu</i> .
/au/	5.	power	To sam delala na <i>pauer pointu</i> .
	6.	download	Te se stvari mogu besplatno <i>daunlodati</i> .
	7.	mouse	<i>Maus</i> mi je pak zaštekao.
/ou/	8.	download	Ma to sam si <i>daunloudal</i> .
	9.		... nakon svakog <i>daunloda</i> spremi podatke.
	10.	open	To sad moraš <i>oupn</i> .
	11.		Preporuke takozvanog <i>opn</i> – otvorenog načina komuniciranja
/εə/	12.	share	Dobro, <i>šerat</i> ćemo podatke.

Tablica 3. Engleski polusamoglasnik /w/

		engleska riječ	izgovor djelatnika NSK
/w/	1.	hardware	Puno jednostavnije je emulirati <i>hardver</i> .
	2.	wordstar	Da se radi o <i>vordstar</i> dokumentu ...

Tablica 4. Engleski suglasnici

Suglasnik		engleska riječ	izgovor djelatnika NSK
/p/, /t/, /k/	1.	<i>PC</i>	Mogu to pogledati na tvojem <i>pisiju</i> ?
	2.	<i>tools</i>	Prvo ideš u <i>tuls</i> .
	3.	<i>click</i>	Moram tu <i>klikati</i> .
/t/	4.	<i>free</i>	Podaci ... to su ovi <i>fri</i> i oni zaštićeni ...
/θ/	5.	<i>path</i>	Klikom na neki <i>pat</i> korisnik napravi pretraživanje.
/ŋ/	6.	upgrade + <i>ing</i>	Jednom mjesečno će se vršiti <i>apgrejding</i> .
	7.	<i>harvesting</i>	Imaju taj <i>harvestink</i> , imaju robota koji im pregledava mrežu.

2000). Hrvatski okluzivi /p/, /t/, /k/ nemaju to obilježje, pa su naši sugovornici izgovarali te glasove bez aspiracije. Osim toga, između engleskog i hrvatskog okluziva /t/ razlika je i u mjestu artikulacije. Dok je, naime, engleski okluziv /t/ alveolarni suglasnik, hrvatski je ekvivalent toga glasa dentalni suglasnik (Dubravčić, 1976:71), a na taj su ga način izgovarali i naši sugovornici.

Engleski postalveolarni sonant (likvid) /ɹ/ nema ekvivalent u hrvatskom (Filipović, 1960:35). U hrvatskom je to alveolarni sonant i tako su ga, bez iznimke, izgovarali naši sugovornici.

Engleski bezvučni dentalni frikativ (θ) nema odgovarajući glas u hrvatskom (Filipović, 1960:35), pa je u izgovoru naših kolega, pod utjecajem engleske ortografije, taj glas redovito zamjenjivan hrvatskim dentalnim okluzivom /t/.

Engleski velarni nazal /ŋ/ također nema ekvivalent u hrvatskom, pa ga govornici hrvatskoga, pod utjecajem engleske ortografije, na kraju riječi najčešće zamjenjuju suglasničkim skupom /ng/ ili skupom /nk/. Suglasnički skup /nk/ zamijetili smo kod govornika zagrebačke

kajkavštine. Za govor kajkavaca, naime, karakteristično je obezvučenje zvučnih suglasnika na kraju riječi (Bauer, 1991:27).

4. TVORBENA I MORFOLOŠKA RAZINA

U našem su uzorku zastupljene imenice, pridjevi i glagoli. Analizirajući uzorak sa stajališta tvorbe riječi i morfologije, istraživali smo na koji su način te vrste riječi integrirane u govoru naših sugovornika. Jedan je broj tuđica integriran u neadaptiranu obliku dok su oblici drugih tuđica promijenjeni pod utjecajem tvorbene i morfološke norme hrvatskoga jezika.

4.1 Neadaptirani oblici

Neke su riječi integrirane u jezični sustav hrvatskoga bez obilježja tvorbene i morfološke adaptacije. Te su riječi preuzete, uz prethodno opisane fonološke promjene, u obliku u kojem se javljaju u engleskom jeziku. Ovdje nam tek sintaktička analiza rečenične struktu-

Tablica 5. Neadaptirani oblici tuđica

		engleska riječ	hrvatska riječ
imenice	1.	<i>copy</i>	Najbolje je napraviti <i>kopi</i> na desktopu.
	2.	<i>format</i>	To možeš naći u <i>format</i> .
	3.	<i>templates</i>	Imaš sve u <i>templates</i> .
	4.	<i>view, toolbars</i>	Prvo ideš u <i>vju</i> i onda u <i>toolbars</i> .
pridjevi	5.	<i>free</i>	Je li to <i>fri</i> , je li se plaća i tako dalje.
	6.	<i>full</i>	... građu koja ima <i>ful</i> tekstove.
	7.	<i>open</i>	Preporuke takozvanog <i>open</i> – otvorenog načina komuniciranja ...
	8.	<i>up-to-date</i>	Omogućiti da to bude <i>uptudejt</i> .
glagoli	9.	<i>cancel</i>	Nemoj to <i>kensl</i> . Zakaj to delaš?
	10.	<i>display</i>	Program ga pročita i onda ga <i>displej</i> .
	11.	<i>open</i>	To sad moraš <i>oupen</i> .
	12.	<i>paste</i>	I to sad <i>pejst</i> .

re omogućuje da odredimo o kojoj se vrsti riječi radi. Tablica 5. prikazuje neke od neadaptiranih oblika tuđica.

4.2 Adaptirani oblici

Istražujući promijenjene oblike tuđica u našem uzorku, pratili smo procese adaptacije imenica, pridjeva i glagola na razini tvorbe riječi i na morfološkoj razini.

4.2.1 Tvorbena adaptacija

Adaptaciju na tvorbenoj razini promatramo na primjerima hrvatskih oblika imenica, pridjeva i glagola.

U ovim su primjerima hrvatske glagolske imenice stvorene od adaptiranih osnova engle-

skih glagola *merđ*, *surf* i *apdejt* tvorbenim sufiksom *-anje*, a od osnova *kepčer*, *navig* i *skens* sufiksom *-ir+anje*.

Od engleskoga pridjeva *clickable* stvoren je hrvatski pridjevski oblik sufiksom *-ljiv*, dok su od engleskih glagola *share* i *zip* sufiksom *-an* stvoreni pridjevi *šeran* i *zazipan*. Kad je riječ o potonjem primjeru, mogli bismo reći da je prefiksom *za-* načinjen particip pasivni svršenog vida, a zatim adjektivizacijom pridjev.

Glagoli preuzeti iz engleskoga prilagođuju se sustavu hrvatskoga jezika pomoću infinitivnih formanata *-ati* i *-irati* (Mihaljević, 1993:23). U primjerima 2, 3, 5, 6, 8, 9 i 10 glagolski oblici tvoreni su sufiksom *-a-* i infinitivnim forman-

Tablica 6. Imenice

	engleska riječ	hrvatska glagolska imenica
1.	<i>capture</i>	Takozvani <i>kepčer</i> ili <i>kepčeriranje</i> .
2.	<i>merge</i>	Nama je najteže bilo kad smo počele takozvano <i>merđanje</i> .
3.	<i>navigate</i>	Prilikom <i>navigiranja</i> tabela.
4.	<i>scan</i>	... to je nakon <i>skeniranja</i> .
5.	<i>surf</i>	To je <i>surfanje</i> Internetom.
6.	<i>update</i>	Treba se napraviti <i>apdejtanje</i> .

Tablica 7. Pridjevi

	engleska riječ	hrvatski pridjev
1.	<i>clickable</i>	URL je <i>klikljiv</i> i u polju napomene.
2.	<i>share</i>	To su vam <i>šerani</i> podaci.
3.	<i>zip</i>	Možete mi poslati novi <i>zazipani</i> doc.

tom *-ti*. U primjerima 1, 4 i 7 hrvatski je oblik načinjen sufiksom *-ira-* i infinitivnim nastavkom *-ti*. U primjerima 7 i 10 prefiksima *po-* i *do-* dobiveni su i svršeni glagolski oblici.

4.2.2 Morfološka adaptacija

U sklopu pojava morfološke adaptacije istraživali smo preoblikovanje tuđica u skladu s gramatičkim oblicima hrvatskih imenica i glagola.

Morfološku adaptaciju imenica pratili smo na kategorijama roda, broja i padeža.

Imenice koje u izvornom engleskom izgovoru završavaju na suglasnik adaptirane su u su-

stavu naših govornika kao imenice muškog roda. Jedina je iznimka u tome imenica *fajl*, koja je u iskazu jednog sugovornika pretvorena u imenicu ženskoga roda. Kod svih drugih govornika ta je imenica rabljena u muškom rodu, naime kao *fajl*. To je u skladu s jezičnim obilježjima zagrebačkoga govora, u kojem se imenice stranoga podrijetla na suglasnički skup suglasnik + l na kraju riječi najčešće preuzimaju kao imenice muškoga roda, npr. *bicikl*, *fascikl*, *šnicl*.

Ovi oblici duge množine dobiveni su ili množinskim umetkom *-ov-* ili umetkom *-j+ev-* (primjer 2).

Tablica 8. Glagoli

	engleski glagol	hrvatski glagol
1.	<i>cancel</i>	Probaj printer <i>kenselirati</i> .
2.	<i>click</i>	Moram tu <i>klikati</i> .
3.	<i>delete</i>	Ja ne znam ovak <i>dilitati</i> .
4.	<i>forward</i>	Kaj ti ne znaš <i>forvardirati</i> ?
5.	<i>e-mail</i>	Ne znam kaj se dogodilo, danas nemrem <i>imejlat</i> .
6.	<i>save</i>	Za svaki slučaj trebaš <i>sejvati</i> .
7.	<i>scan</i>	Mi to ne možemo <i>poskenirati</i> .
8.	<i>send</i>	Sve sam napisala, sad mogu <i>sendat</i> konačno.
9.	<i>update</i>	To sve trebalo <i>apdejtati</i> .
10.	<i>zip</i>	To prije treba odzipati, pa vidite da je <i>zazipano</i> !

Tablica 9. Kategorija roda

	engleska imenica	hrvatska imenica
1.	<i>file</i>	Poslala si mi <i>fajlu</i> bez virusa?
2.	<i>site</i>	Podatke možete pronaći na našem <i>sajtu</i> .
3.	<i>word</i>	To su dokumenti u <i>vordu</i> .

Imenice *flopi* i *pisi* vladaju se poput posuđenica na *-i* u nominativu jednine (npr. *žiri*), s odgovarajućim nastavcima *-ja* u genitivu i *-ju* u lokativu jednine. Imenica pak *mejl* dobila je u instrumentalu jednine nastavak *-om*

poput većine imenica muškoga roda koje završavaju na suglasnik.

Morfološku adaptaciju glagola pratili smo na primjerima tvorbe prezenta, perfekta, imperativa i participia prezenta.

Tablica 10. Kategorija broja

	engleska imenica	hrvatska imenica
1.	<i>link</i>	Preuzimamo sadržaj, a ne čiste <i>linkove</i> .
2.	<i>PC</i>	Memorija današnjih <i>pisijeva</i> .
3.	<i>tool</i>	... svi ti <i>tulovi</i> su više manje slični.

Tablica 11. Kategorija padeža

	engleska imenica	hrvatska imenica
1.	<i>floppy</i>	Bum to skopiral s <i>flopija</i> .
2.	<i>mail</i>	Kako poslati to? Pa mejlom.
3.	<i>PC</i>	Mogu to pogledati na tvojem <i>pisiju</i> ?

Tablica 12. Present

	engleski glagol	hrvatski glagol
1.	<i>click</i>	Da malo <i>poklikaš</i> , odmah bi shvatila.
2.	<i>forward</i>	Poruku nisam uspjela pročitati, pa te molim da mi je <i>forvardiraš</i> .
3.	<i>merge</i>	Postojala je ideja da se to <i>smerda</i> .

Present je ovdje stvoren od osnova klik i merđ nastavcima -aš i -a za 2. i 3. lice jednine. Oblik *forvardiraš* načinjen je od osnove *forward* nastavkom -ir + aš. U primjerima 1 i 3 svršeni

glagolski oblici načinjeni su prefiksima *po-* i *s-*.

Glagolski pridjev radni tvoren je od glagolske osnove nastavcima -i i -la. Kad je riječ o primjeru 1 i pridjevu radnom koji u

muškom rodu završava na *-l*, valja imati na umu činjenicu da je među našim sugovornicima popriličan broj govornika zagrebačke kajkavštine.

Imperativ je u ovim primjerima načinjen nastavcima *-aj* i *-ajte*. Zanimljivo je da se hrvatski oblici engleskoga glagola *forward* tvore i kraćim

nastavcima, kao što je to u imperativu (*forward+aj*), i duljim, kako je to primijećeno u infinitivu (*forward+ir+ati*) i prezentu (*forward+ir+aš*).

Particip prezenta u ovom primjeru načinjen je od adaptirane osnove *srf* prezentskim nastavkom *-aju-* i participskim nastavkom *-ći*.

Tablica 13. Perfekt

	engleski glagol	hrvatski glagol
1.	<i>download</i>	Ma to sam si <i>daunloudal</i> .
2.	<i>mail</i>	Ja sam joj to <i>mejlala</i> .
3.	<i>save</i>	A zakaj nisi <i>sejvala</i> ?

Tablica 14. Imperativ

	engleski glagol	hrvatski glagol
1.	<i>e-mail</i>	<i>Emajlirajte</i> mi to ako imate.
2.	<i>forward</i>	Daj mi to <i>forwardaj</i> .
3.	<i>surf</i>	Malo <i>posurfaj</i> po Internetu.

Tablica 15. Particip prezenta

	engleski glagol	hrvatski glagol
1.	<i>surf</i>	Pogledajte, ovo sam našla <i>srfajući</i> .

5. ZAKLJUČAK

Naše je istraživanje pokazalo da je uporaba engleskih tuđica s područja računalnog nazivlja dio stručnog rječnika kojim se 37 djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu služi u svakodnevnoj komunikaciji. Budući da se radi o području koje se brzo razvija, to je i uporaba takvih tuđica u obavljanju svakodnevnih poslova razumljiva, a često i prijeko potrebna, jer je razvijanje vlastitih naziva dugotrajan proces. Pojave koje su rezultat dodira engleskog i hrvatskog jezika najvećim su dijelom plod jezične interferencije materinskog jezika djelatnika, koja je uvjetovana razlikama između dvaju jezičnih sustava. U uzorku zabilježenih iskaza djelatnika Knjižnice analizirane su pojave na fonološkoj,

tvorbenoj i morfološkoj razini adaptacije i ilustrirane primjerima. Na fonološkoj razini riječi se prilagođavaju hrvatskom izgovoru. Naime, potpuni ekvivalenti između hrvatskih i engleskih glasova gotovo i ne postoje, a čak ni anglisti uključeni u naš uzorak najčešće nisu oponašali engleski izgovor. Pri izgovoru primijećen je i znatan utjecaj engleske ortografije. Primjerima za načine prilagodbe tuđica u govoru naših sugovornika na tvorbenoj i morfološkoj razini pokazani su adaptirani i neadaptirani oblici imenica, pridjeva i glagola. Tvorbena i morfološka adaptacija potaknuta je gramatičkim sustavom hrvatskog jezika, a uočeno je da se oblici adaptiraju sukladno postupcima zamijećenima u sličnim ranijim istraživanjima tuđica.

REFERENCIJE

- Babić, S. i sur. (1994). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bauer, I. (1991). Zagreb Kajkavian: A Summary of Distinctive Characteristics. *General Linguistics* XXXI, 1, 26–32.
- Bauer, I. i Bauer, N. (2000). Prijedložna dopuna imenica, pridjeva i glagola u engleskom i hrvatskom jeziku: istraživanje interferencije hrvatskoga. *Strani jezici* XXIX, 1–2, 27–35.
- Dubravčić, M. (1976). O nekim tipovima pogrešaka u izgovoru engleskih glasova. *Strani jezici* V, 1–2, 68–75.
- Gačić, M. (1985). *Istraživanje leksike jezika struke*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Filipović, R. (1960). *The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian*. Zagreb: Institute of Phonetics, Faculty of Philosophy, University of Zagreb.
- Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Školska knjiga.
- Horga, D. (2000). Engleski aspirirani zatvornici u dodiru s hrvatskim. *Strani jezici* XXIX, 3, 129–141.
- Magner, T. F. (1993). American English Computer Terminology: A Lexical Gift That Cannot Be Refused. *Strani jezici* XXII, 1, 52–58.
- Mihaljević, M. (1993). *Hrvatsko računalno nazivlje*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Šojat, A. i sur. (1998). *Zagrebački kaj: govor grada i prigradskih naselja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Zajec, J. i Bauer, I. (1999). Integracija i adaptacija tuđica u stručnom tekstu. *Strani jezici* XXVIII, 2, 85–90.

COMPUTER TERMINOLOGY IN EVERYDAY SPEECH

Summary

The fast development of computer sciences began in the 1940ies and has continued its unparalleled growth up to the present day. This development was followed by the creation of a number of new terms, mostly originating from American English, that spread around the world together with the spreading of the equipment and processes they denoted. But, at the linguistic level, the adoption of new technologies is not always followed by the translation or creation of adequate terms in native languages, and English loan words are often taken over in such cases. During their usage they undergo various levels of integration and adaptation into the system of the receiving language.

This research was undertaken with the aim to study the English loan words from the field of computer science in everyday spoken language of the specialists from the field of library and information sciences. Namely, the computer has become an indispensable tool in the daily work of the staff of the National and University Library in Zagreb. Accordingly, computer terms have become part of the everyday communication of library and information professionals.

The sample included 37 Library staff members whose utterances were observed during the year 2001. The examples were collected without the knowledge of the interlocutors to ensure the spontaneity and objectivity of the utterances. Thus it was impossible to record the examples by machine and they were only noted down.

The analysis was performed at the levels of: phonology, morphology and word formation. The examples were provided to illustrate different occurrences, both for adapted and non-adapted forms. The examples were analysed and explained on the basis of the differences between the English and Croatian languages and in view of the linguistic interference from Croatian. The adaptation at the phonological level was influenced by English orthography, as well as by the differences in the phonological systems of the two languages. Adaptation at the levels of morphology and word formation conformed to the findings of previous similar researches.

*Key words: computer terminology, loan words, phonology,
word formation, morfology*

